

Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]

Vol 4, No 1 (2023)

afimec, main issue

Η διαταραχή αυτιστικού φάσματος στο σύγχρονο κινηματογράφο: Κινηματογραφικές αναπαραστάσεις σύμφωνα με τα διαγνωστικά χαρακτηριστικά του DSM- V

Μαρία Αντώνογλου, Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός

doi: [10.12681/afimec.34267](https://doi.org/10.12681/afimec.34267)

To cite this article:

Αντώνογλου Μ., & Σοφός Α. (Λοΐζος). (2023). Η διαταραχή αυτιστικού φάσματος στο σύγχρονο κινηματογράφο: Κινηματογραφικές αναπαραστάσεις σύμφωνα με τα διαγνωστικά χαρακτηριστικά του DSM- V. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture [AFIMinEC]*, 4(1). <https://doi.org/10.12681/afimec.34267>

**Η διαταραχή αυτιστικού φάσματος στο σύγχρονο κινηματογράφο:
Κινηματογραφικές αναπαραστάσεις σύμφωνα με τα διαγνωστικά
χαρακτηριστικά του DSM- V.**

Αντόνογλου Μαρία

Εργοθεραπεύτρια ΠΕ29

antonogloum@hotmail.com

Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός

Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

isofos@rhodes.aegean.gr

Abstract

The cinematic representations of autism have become a subject of intense interest in recent years. The concern of whether these representations are accurate or not, is related to the question of whether they can lead to stereotypical perceptions about the disorder. The purpose of this dissertation is to study whether the representations of people with autism spectrum disorder comply with the diagnostic criteria of DSM-V. The outcome of the findings is discussed in relation to the possible educational value that cinematic representations may have for the audience. According to the findings of the study, the cinematographic characters with ASD appear to accurately meet the diagnostic criteria of DSM-V. The majority of the representations are young, white men, and many have particular skills and talents. Furthermore, most of them are verbal characters with high functionality. After studying the results, it was found that, although the stereotypes were evident in the sample, cinema could also have an educational character, mainly informing and spreading awareness to the general public.

Keywords: Cinema, autism, representations, savant syndrome, DSM-V, special education

Περίληψη

Οι κινηματογραφικές αναπαραστάσεις των αυτιστικών ατόμων στον κινηματογράφο, υπόκεινται σε συζητήσεις με έντονο ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια. Ο προβληματισμός σχετικά με το αν αυτές οι αναπαραστάσεις είναι ακριβείς ή όχι, σχετίζεται με το ερώτημα αν μπορούν να οδηγήσουν σε στερεότυπες αντιλήψεις σχετικά με την διαταραχή. Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι να μελετήσει εάν οι αναπαραστάσεις ατόμων με διαταραχή αυτιστικού φάσματος, συνάδουν με τα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-V. Το νόημα που προκύπτει από τα αποτελέσματα, συζητιέται σε σχέση με την πιθανή εκπαιδευτική αξία που μπορεί να έχουν οι κινηματογραφικές αναπαραστάσεις για το κοινό. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης, οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ φαίνεται να πληρούν με ακρίβεια τα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-V. Η πλειοψηφία των αναπαραστάσεων αφορά νεαρούς, λευκούς άνδρες, ενώ πολλοί από τους χαρακτήρες παρουσιάζουν ιδιαίτερες

δεξιότητες και ταλέντα. Από την μελέτη των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε ότι, παρόλο που τα στερεότυπα που ακολουθούν την διαταραχή ήταν εμφανή στο δείγμα, ο κινηματογράφος θα μπορούσε να έχει και εκπαιδευτικό χαρακτήρα, κυρίως όσο αφορά πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού.

Λέξεις Κλειδιά: Κινηματογράφος, αυτισμός, αναπαραστάσεις, σύνδρομο savant, DSM-V, ειδική αγωγή

1. Εισαγωγή

Ο κινηματογράφος είναι η τέχνη της αφήγησης πραγματικών και φανταστικών ιστοριών, μέσω της προβολής εικόνων και συχνά προσαγορεύεται ως έβδομη τέχνη. Ως πολιτιστικός θεσμός μελετάται από ακαδημαϊκούς ερευνητές τόσο στο καλλιτεχνικό πεδίο, όσο και στο πεδίο των ανθρωπιστικών επιστημών. (Tan, 2018)

Με την υποστήριξη της τέχνης και της αισθητικής, ρίχνει φως σε κοινωνικές καταστάσεις και αναπαριστά αυτά που μπορεί να βιώνει η κάθε κοινωνία, τα έθιμα, τις συνήθειες, τις αξίες, τον τρόπο ζωής και τις οικογενειακές δομές, καθώς αυτές αλλάζουν με τον πέρασμα του χρόνου (Karakartal, 2021; Kubrak, 2019).

Τα οπτικοακουστικά μέσα διαμορφώνουν κοινωνικές αναπαραστάσεις στη δημόσια σφαίρα, ως μέσα άτυπης εκπαίδευσης μέσω των στερεοτύπων που προβάλλουν, παρέχοντας μια περιορισμένη αντίληψη της συνολικής και εμπορικής επιτυχίας, ξεπερνώντας με πολλούς τρόπους την αυθεντικότητα (Draaisma, 2009). Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε ένα κύμα νέων ταινιών και τηλεοπτικών εκπομπών σχετικών με την διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ). Αυτές οι απεικονίσεις της διαταραχής μπορεί να είναι χρήσιμες, επειδή παρά την αύξηση του ποσοστού γεννήσεων αυτιστικών ατόμων, πολλοί άνθρωποι ακόμα δεν έχουν άμεση, ουσιαστική επαφή ή προσωπική εμπειρία με άτομα που έχουν διαγνωστεί με την διαταραχή. Κατά συνέπεια, υπάρχει και πληθυσμός που σχηματίζει προσωπικές αντιλήψεις για τη ΔΑΦ, με βάση τους χαρακτήρες που παρατηρεί στην οθόνη (Nordahl-Hansen & Oien, 2018). Ακόμη, ενδεχόμενες λανθασμένες αναπαραστάσεις μπορεί να διαμορφώσουν ακούσια εσφαλμένες αντιλήψεις για τα άτομα με ΔΑΦ (Berger, 2017 αναφορά Dean & Nordahl-Hansen, 2020). Πολλοί κινηματογραφικοί ή τηλεοπτικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ, για παράδειγμα, απεικονίζονται ως λευκοί, νεαροί-ενήλικοι άνδρες με σοφές δεξιότητες (Singer, 2017), και αυτό το στενό πεδίο μπορεί να είναι λιγότερο αντικειμενικό όσο αφορά τον συγκεκριμένο πληθυσμό. Οι Dean & Nordahl-Hansen (2020) , αναφέρουν ότι απαιτείται έρευνα ώστε να εξεταστούν οι υπάρχουσες εμπειρικές μελέτες, που είναι σχετικές με τις απεικονίσεις των μέσων ενημέρωσης για την ΔΑΦ, και να στραφεί η προσοχή σε διάφορες κινηματογραφικές και τηλεοπτικές απεικονίσεις της.

Σε συνέντευξη της, η Susanne Rohr, υποστηρίζει ότι η νέα πραγματικότητα είναι να παρακολουθούμε τηλεοπτικά προγράμματα με χαρακτήρες που βρίσκονται στο φάσμα της διαταραχής του αυτισμού. Ακόμα, αναφέρει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένες στενά εστιασμένες αναπαραστάσεις για την ΔΑΦ και οι παραγωγές τείνουν να οπτικοποιούν την επιστημονική διάσταση της διαταραχής, αλλά και της ψυχικής ασθένειας γενικότερα, και αυτό για τους θεατές είναι μια αφορμή ώστε να μπουν στην διαδικασία παραγωγής νοήματος σε σχέση με της πληροφορίες που δέχονται (Rohr, 2018).

Με βάση τους παραπάνω προβληματισμούς, αλλά και έπειτα από τη διαπίστωση ότι ο αριθμός των τηλεοπτικών σειρών και ταινιών, που αναφέρονται στην ΔΑΦ, αυξάνεται ολοένα και περισσότερο, γεννήθηκε η ανάγκη για την παρούσα έρευνα. Μέσα από την παρατήρηση του δείγματος και της ανάλυσης των δεδομένων που προκύπτουν, η εργασία αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω μελέτη των κινηματογραφικών αναπαραστάσεων των ατόμων με ΔΑΦ, αλλά και να διαπιστώσει αν τελικά αυτές οι αναπαραστάσεις είναι αντικειμενικές, ώστε να έχουν και διδακτικό χαρακτήρα για το κοινό που της παρακολουθεί.

2. Η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος

Η διαταραχή του αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) αποτελεί, μία από τις πιο κοινές νευροαναπτυξιακές διαταραχές και συνήθως αναγνωρίζεται στα πρώτα χρόνια της ζωής (American Psychiatric Association, 2013). Αποτελεί μια συμπεριφορικά καθορισμένη διαταραχή, η διάγνωση της οποίας βασίζεται στην παρατήρηση του παιδιού, αλλά και στις αναφορές των γονέων του, για τη διαφοροποίηση της από άλλες διαταραχές και παθήσεις (Johnson & Myers, 2007 αναφορά Wiggins et al., 2019).

Ορισμένες από τις κλινικές εκδηλώσεις της διαταραχής, αποτελούν οι δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία, τη συναισθηματική αμοιβαιότητα, τα περιορισμένα ενδιαφέροντα και τις επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές που παρουσιάζουν τα άτομα, καθώς και τα ελλείμματα στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία (American Psychiatric Association, 2013).

Το DSM-V αποτελεί πλέον τη τυπική αναφορά, για τη διάγνωση των ψυχικών και συμπεριφορικών διαταραχών, συμπεριλαμβανομένης της διαταραχής αυτιστικού φάσματος. Προκειμένου να τεθεί η διάγνωση, πρέπει το άτομο να πληροί ορισμένα κριτήρια τα οποία θέτει η Αμερικανική Ψυχιατρική Ένωση (American Psychiatric Association- APA) και περιγράφονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 2.1 Διαγνωστικά κριτήρια και Ενδεικτικές Συμπεριφορές της ΔΑΦ κατά το DSM-V

Διαγνωστικά Κριτήρια	Ενδεικτικές Συμπεριφορές
<i>A. Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση σε πολλαπλά πλαίσια</i>	
Ελλείμματα στην κοινωνικό-συναισθηματική αμοιβαιότητα.	<p>Δυσκολίες στην κοινωνική προσέγγιση.</p> <p>Αποτυχία διατήρησης κανονικής συνομιλίας.</p> <p>Μειωμένο μοίρασμα ενδιαφερόντων ή συναισθημάτων.</p> <p>Ελλείμματα ή αποτυχία έναρξης ή και ανταπόκρισης σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.</p>

<p>Ελλείμματα σε μη λεκτικές επικοινωνιακές συμπεριφορές που χρησιμοποιούνται για κοινωνική αλληλεπίδραση.</p>	<p>Κακώς ενσωματωμένη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία..</p> <p>Ανωμαλίες στην οπτική επαφή και τη γλώσσα του σώματος.</p> <p>Ελλείψεις στην κατανόηση και τη χρήση χειρονομιών.</p> <p>Πλήρη έλλειψη εκφράσεων προσώπου και μη λεκτικής επικοινωνίας.</p>
<p>Ελλείμματα στην ανάπτυξη, διατήρηση και κατανόηση σχέσεων.</p>	<p>Δυσκολίες προσαρμογής της συμπεριφοράς ώστε να ταιριάζει σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια..</p> <p>Δυσκολίες στο να εμπλέκεται σε φανταστικό παιχνίδι ή να κάνει φίλους.</p> <p>Απουσία ενδιαφέροντος για τους συνομηλίκους.</p>
<p><i>B. Περιορισμένα, επαναλαμβανόμενα μοτίβα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων ή δραστηριοτήτων</i></p>	
<p>Στερεότυπες ή επαναλαμβανόμενες κινήσεις, χρήση αντικειμένων ή ομιλίας.</p>	<p>Απλά κινητικά στερεότυπα.</p> <p>Ταξινόμηση παιχνιδιών.</p> <p>Ηχολαλία και/ ή Ιδιότυπες φράσεις.</p>
<p>Επιμονή στην ομοιότητα, άκαμπτη προσκόλληση σε ρουτίνες ή τελετουργικά πρότυπα ή λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά.</p>	<p>Ακραίες αντιδράσεις σε μικρές αλλαγές της καθημερινότητας.</p> <p>Δυσκολίες με τις μεταβάσεις.</p> <p>Άκαμπτα μοτίβα σκέψης.</p> <p>Τελετουργίες χαιρετισμού..</p> <p>Ανάγκη να τρώει το ίδιο φαγητό κάθε μέρα.</p>
<p>Ιδιαίτερα περιορισμένα, σταθερά ενδιαφέροντα που είναι μη φυσιολογικά σε ένταση ή εστίαση.</p>	<p>Έντονη προσκόλληση ή ενασχόληση με ασυνήθιστα αντικείμενα.</p> <p>Υπερβολικά περιορισμένο ή επίμονο ενδιαφέρον.</p>
<p>Υπερ- ή υπό-αντιδραστικότητα σε αισθητηριακές εισροές ή ασυνήθιστα ενδιαφέροντα σε αισθητηριακές πτυχές του περιβάλλοντος.</p>	<p>Φαινομενική αδιαφορία για τον πόνο και / ή τη θερμοκρασία.</p> <p>Δυσμενή απόκριση σε συγκεκριμένους ήχους ή υφές Υπερβολικό ενδιαφέρον για την οσμή ή το άγγιγμα αντικειμένων..</p> <p>Οπτική προσκόλληση σε φώτα ή κίνηση.</p>

Γ. Τα συμπτώματα πρέπει να είναι παρόντα στην πρώιμη αναπτυξιακή περίοδο.

Τα συμπτώματα μπορεί να μην εκδηλωθούν πλήρως έως ότου οι κοινωνικές απαιτήσεις ξεπεράσουν τις περιορισμένες ικανότητες του ατόμου ή μπορεί να καλυφθούν από μαθημένες στρατηγικές στη μετέπειτα ζωή.

Δ. Τα συμπτώματα προκαλούν κλινικά σοβαρή έκπτωση σε κοινωνικούς, επαγγελματικούς ή άλλους σημαντικούς τομείς της τρέχουσας λειτουργικότητας.

Ε. Αυτές οι διαταραχές δεν εξηγούνται καλύτερα με την διάγνωση για τη διανοητική αναπηρία.

(American Psychiatric Association, 2013)

2.1 Επίπεδα Σοβαρότητας Αυτιστικού Φάσματος

Η διαταραχή επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ένα άτομο ενεργεί, μαθαίνει και εκφράζεται. Ενώ τα άτομα με ΔΑΦ συχνά μοιράζονται κοινά συμπτώματα, κάθε άτομο είναι διαφορετικό, όπως είναι και τα δυνατά σημεία ή οι δυσκολίες τους. Τα τρία επίπεδα ΔΑΦ βοηθούν τους γιατρούς να προτείνουν κατάλληλες θεραπείες και παρεμβάσεις για τις μοναδικές ανάγκες των ασθενών τους (Weitlauf et al., 2014).

- Επίπεδο 1: Απαιτεί υποστήριξη

Το επίπεδο 1 είναι η πιο ήπια ή η πιο «υψηλής λειτουργικότητας» μορφή αυτισμού. Τα άτομα δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν σωστά με τους άλλους. Για παράδειγμα, μπορεί να δυσκολεύονται να διαβάσουν κοινωνικές ενδείξεις και τη γλώσσα του σώματος.

- Επίπεδο 2: Απαιτεί ενισχυμένη υποστήριξη

Τα άτομα με ΔΑΦ επιπέδου 2 θα έχουν πιο εμφανή προβλήματα με τη λεκτική και κοινωνική επικοινωνία, από εκείνα που έχουν διαγνωστεί με το επίπεδο 1. Θα δυσκολευτούν να αλλάξουν εστίαση ή να μετακινηθούν από τη μια δραστηριότητα στην άλλη και τείνουν να έχουν πολύ στενά ενδιαφέροντα, να εμπλέκονται σε επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές που μπορεί και να δυσκολεύουν την απόδοσή τους σε ορισμένες καταστάσεις.

- Επίπεδο 3: Απαιτεί ιδιαίτερα ενισχυμένη υποστήριξη

Το επίπεδο 3 είναι η πιο σοβαρή μορφή αυτισμού. Τα άτομα αυτής της κατηγορίας θα έχουν πολλές από τις συμπεριφορές που αναφέρονται στα επίπεδα 1 και 2, αλλά σε πιο ακραίο βαθμό. Τα προβλήματα εντοπίζονται τόσο στη λεκτική όσο και στη μη λεκτική επικοινωνία προκαλώντας δυσκολίες στη λειτουργικότητα, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την αντιμετώπιση των καθημερινών προκλήσεων.

(Masi et al., 2017).

2.2 Σύνδρομο Savant & ΔΑΦ

Το σύνδρομο savant ή σύνδρομο σοφών, είναι μια σπάνια αλλά θεαματική κατάσταση κατά την οποία άτομα με αναπτυξιακές διαταραχές, συμπεριλαμβανομένου της διαταραχής αυτιστικού φάσματος, έχουν κάποιες ιδιαίτερες δεξιότητες, που βρίσκονται σε τρομακτική αντιπαράθεση με τις αντίστοιχες δεξιότητες του γενικού πληθυσμού (Hughes et al., 2018 ; Treffert 2010 αναφορά Treffert, 2014 ; Miller, 1999). Συνήθως οι δεξιότητες εμφανίζονται σε πέντε γενικούς τομείς: μουσική, τέχνη, υπολογισμός ημερολογίου, μαθηματικά ή μηχανικές/οπτικές-χωρικές δεξιότητες (Hughes et al., 2018; Treffert, 2014 ; Miller, 1999). Άλλες δεξιότητες εμφανίζονται λιγότερο συχνά, όπως η έφεση στην εκμάθηση ξένων γλωσσών, η ασυνήθιστη αισθητηριακή διάκριση, ιδιαίτερα ταλέντα στον αθλητισμό ή εξαιρετική γνώση σε συγκεκριμένους τομείς όπως για παράδειγμα η στατιστική, η πλοήγηση και οι υπολογιστές. Οι δεξιότητες είναι συνήθως μεμονωμένες, αλλά μπορεί να προκύψουν και πολλαπλές. Όποια και αν είναι η δεξιότητα, συνδέεται πάντα με τη μνήμη μιας συνήθειας ή ενός διαδικαστικού τύπου — πολύ στενού αλλά εξαιρετικά βαθιά μέσα στα όρια της ειδικής δεξιότητας. Σε αρκετές περιπτώσεις, η μνήμη αποτελεί την ειδική δεξιότητα (Hughes et al., 2018).

Τα ταλέντα και οι δεξιότητες που παρατηρούνται σε αυτιστικά άτομα με σύνδρομο savant, υπερβαίνουν κατά πολύ το δικό τους συνολικό επίπεδο πνευματικής ή/και αναπτυξιακής λειτουργίας (Hughes et al., 2018). Αν και το σύνδρομο savant μπορεί να συνυπάρχει με μια σειρά αναπτυξιακών διαταραχών, οι περισσότερες περιπτώσεις περιλαμβάνουν τη διαταραχή αυτιστικού φάσματος (Chia, 2012), και αυτή η σημαντική σύνδεση μεταξύ τους θα μπορούσε να προέλθει από μια κοινή αιτιολογία αυτών των δύο καταστάσεων ή/και από έναν μηχανισμό με τον οποίο η μία κατάσταση προδιαθέτει την εμφάνιση της άλλης (Daniel & Menashe, 2020). Η έρευνα υποδεικνύει ότι υπάρχει μεγάλη συμφωνία μεταξύ τους, περίπου το 50% των σοφών ατόμων έχουν επίσης ΔΑΦ, (Trefferd, 2014, Miller, 1998 αναφορά Daniel & Menashe, 2020) και το 10–30% των ατόμων με ΔΑΦ έχουν εξαιρετικές ικανότητες (Ben-Itzhak et.al., 2013, Howlin et.al., 2009 αναφορά Daniel & Menashe, 2020).

3. Μεθοδολογία Έρευνας

Η επιλογή των ταινιών σε αυτή την εργασία πραγματοποιήθηκε με βάση ένα περιορισμένο αριθμό κριτηρίων. Συμπεριλήφθηκαν αποκλειστικά προϊόντα μυθοπλασίας και η ημερομηνία κυκλοφορίας τους ήταν μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 2013 και 31ης Δεκεμβρίου 2020. Το χρονικό διάστημα ορίστηκε με σκοπό να η έρευνα να εστιάσει σε σύγχρονες κινηματογραφικές παραγωγές, και η αποφυγή μελέτης κλασικών ταινιών που αναφέρονται στην ΔΑΦ και έχουν μελετηθεί σε προηγούμενες έρευνες. Το δείγμα αποτελείται από δεκατρείς ταινίες, οι οποίες είναι αγγλόφωνες ή ελληνικές παραγωγές ή παραγωγές με την σχετική μετάφραση, που έγιναν σε δυτικές χώρες, καθώς, όπως αναφέρεται και στην βιβλιογραφία διαφορετικοί πολιτισμοί σκέφτονται τον αυτισμό με διαφορετικό τρόπο (Ejaz, 2019 ; Grinker & Cho, 2013). Ως εκ τούτου, κρίθηκε σημαντικό να χρησιμοποιηθούν ταινίες από την κουλτούρα που κατανοούν οι συγγραφείς της παρούσας μελέτης, σε αυτήν την περίπτωση, της δυτικής κοινωνίας. Οι χώρες προέλευσης που συμπεριλήφθηκαν είναι οι ΗΠΑ, οι χώρες-μέλη που αποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και ο Καναδάς. Όλες οι ταινίες περιέχουν τουλάχιστον μια αναπαράσταση της διαταραχής αυτιστικού φάσματος, ακόμη και αν

δεν όριζαν ρητά έναν χαρακτήρα με ΔΑΦ. Όλες οι ταινίες έχουν ελεύθερη πρόσβαση.

Πίνακας 2.1 *Ταινίες – Το Δείγμα Έρευνας*

Τίτλος Ταινίας	Έτος Παραγωγής	Χώρα Παραγωγής
Nightlights	2014	Αμερική
The imitation Game	2014	Αμερική
A brilliant young mind	2015	Αγγλία
Jack of red hearts	2015	Αμερική
Jane wants a boyfriend	2015	Αμερική
The sense of wonder	2015	Γαλλία
Έτερος Εγώ	2016	Ελλάδα
The lighthouse of the whales	2016	Αργεντινή
The accountant	2016	Αμερική
Keep the change	2017	Αμερική
On body and soul	2017	Ουγγαρία
Please stand by	2018	Αμερική
The specials	2019	Γαλλία

3.1 Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν από την μελέτη της βιβλιογραφίας είναι τα παρακάτω:

1. Σε τι ποσοστά εμφανίζουν οι κινηματογραφικοί ήρωες με ΔΑΦ, τα κριτήρια του DSM-V σε κάθε ταινία που μελετήθηκε;
2. Σε τι ποσοστά εμφανίζουν οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ, τα κριτήρια του DSM-V στο συνολικό δείγμα ταινιών που μελετήθηκε;
3. Ποια από τα κριτήρια του DSM-V εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα στο σύνολο των κινηματογραφικών χαρακτήρων με ΔΑΦ;
4. Ποιοι είναι οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ, σε σχέση με τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά;
5. Εμφανίζουν οι κινηματογραφικοί ήρωες χαρακτηριστικά του συνδρόμου Savant/ συνδρόμου του σοφού;
6. Σε ποια από τα στερεότυπα που ακολουθούν τη ΔΑΦ εκτίθενται οι θεατές των ταινιών που μελετήθηκαν;

3.2 Διαδικασίες

Μια επαγγελματίας υγείας με εμπειρία 14 ετών στην εργασία με άτομα με ΔΑΦ, αξιολόγησε τους κινηματογραφικούς χαρακτήρες από το δείγμα, υπό την εποπτεία ενός εξωτερικού παρατηρητή, καθηγητή πανεπιστημίου. Οι πηγές πληροφοριών περιλάμβαναν άμεσες παρατηρήσεις του κινηματογραφικού χαρακτήρα με ΔΑΦ, καθώς και πληροφορίες που δόθηκαν για το άτομο από τους υπόλοιπους κινηματογραφικούς χαρακτήρες κάθε ταινίας.

Η κωδικοποίηση των απεικονίσεων καθώς και το εργαλείο συλλογής δεδομένων είναι το ίδιο με αυτό που εφαρμόστηκε και στην έρευνα των Nordahl-Hansen, Tøndevold και Fletcher-Watson (2018). Το σχέδιο καθώς και η άδεια χρήσης του, παραχωρήθηκε μετά από σχετικό αίτημα. Στην συνέχεια, εμπλουτίστηκε, από τους συγγραφείς της παρούσας εργασίας, με στοιχεία σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του κάθε κινηματογραφικού χαρακτήρα με ΔΑΦ και αν εμφανίζει χαρακτηριστικά του συνδρόμου Savant. Συγκεκριμένα συμπεριλήφθηκε το φύλο, η ηλικία, η φυλή και ένα πεδίο όπου γινόταν καταγραφή η παρουσία του συνδρόμου Savant και το είδος της ικανότητας που εκφράζεται. Η απόφαση να συμπεριληφθούν και τα συγκεκριμένα επιπλέον στοιχεία, βασίζεται στην κριτική, η οποία υποστηρίζει ότι οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες που προβάλλονται αντιπροσωπεύουν ένα στενό εύρος της διαταραχής, και πως προωθούν στερεότυπα που αφορούν τη φυλή (μόνο λευκοί/ καυκάσιοι), το φύλο (άντρες), την ηλικία (μεταξύ 20 και 30) και τις δεξιότητες (σύνδρομο savant) (Singer, 2017).

3.3 Συλλογή Δεδομένων

Κάθε ταινία από το δείγμα προβλήθηκε τουλάχιστον δύο φορές. Κατά την πρώτη προβολή έγινε μια γενική παρατήρηση του κινηματογραφικού χαρακτήρα με ΔΑΦ και καταγράφηκαν τα δημογραφικά στοιχεία και οι χρόνοι στους οποίους φαινόταν ξεκάθαρα ποια συμπεριφορά ή άλλο στοιχείο που εξετάζουμε, σύμφωνα με τις κατηγορίες που διαμορφώθηκαν. Σε επόμενη φάση, μια δεύτερη προβολή των ταινιών που καταγράφηκε η συχνότητα εμφάνισης των χαρακτηριστικών, ανά 15' λεπτά προβολής. Το χρονικό διάστημα ορίστηκε με σκοπό να γίνεται εύκολα η αναδρομή σε συγκεκριμένα σημεία κάθε ταινίας, όπου παρατηρήθηκε κάποιο από τα χαρακτηριστικά που μελετώνται. Οι πληροφορίες αυτές καταγράφηκαν στο φύλλο συλλογής δεδομένων. Αυτό το πρότυπο συμπληρώθηκε για κάθε ταινία ξεχωριστά, ώστε να διασφαλίσει ότι κάθε ταινία αναθεωρήθηκε με συνεπή τρόπο, και ότι υπάρχουν λεπτομερείς σημειώσεις και βασικές πληροφορίες άμεσα διαθέσιμες για ανάλυση.

3.4 Ανάλυση Δεδομένων

Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε μια μεικτή μεθοδολογία ανάλυσης των δεδομένων η οποία συνδυάζει ποιοτικές (ανάλυση περιεχομένου) και ποσοτικές (περιγραφική στατιστική) μεθόδους κατά το μεθοδολογικό της σχεδιασμό, ώστε να αξιοποιηθούν καλύτερα τα πλεονεκτήματα κάθε μεθόδου (Ισαρη & Πουρκός, 2016).

Ο Macnamara (2005), υποστηρίζει πως οι ερευνητές των μέσων ενημέρωσης και οι ακαδημαϊκοί, όταν αναφέρονται στην ποσοτική και ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, οι περισσότεροι βλέπουν τα πεδία ως συμπληρωματικά και μέρος μιας συνεχούς ανάλυσης κειμένων ώστε να προσδιοριστεί το πιθανό νόημα και ο αντίκτυπός τους

στο κοινό. Όσον αφορά την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου, τα γεγονότα παρουσιάζονται με τη μορφή συχνότητας και εκφράζονται ως ποσοστό ή ως πραγματικοί αριθμοί βασικών κατηγοριών (Berelson, 1952, Krippendorff, 2004, αναφορά Bengtsson, 2016 ; Neuendorf, 2002). Αυτή η μέθοδος συνοψίζει όλες τις λεπτομέρειες σχετικά με ένα σύνολο μηνυμάτων και ο ερευνητής προσπαθεί να απαντήσει σε ερωτήσεις σχετικά με το ερώτημα πόσο (Krippendorff, 2004, αναφορά Bengtsson, 2016 ; Neuendorf, 2002). Η ποιοτική ανάλυση περιλαμβάνει την εξέταση διαφοροποιημένων συνδέσεων, μαζί με τις κοινωνικές και συμφραζόμενες διαστάσεις, που δίνουν νόημα στα ποιοτικά δεδομένα. Οι ερευνητές προσπαθούν να ανακαλύψουν αυτές τις διαφοροποιημένες συνδέσεις και τις διαστάσεις των συμφραζομένων με όλες τις μεθόδους, και σίγουρα με την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου (Roller, 2019).

Όπως έχει αναφερθεί ήδη, στην παρούσα μελέτη, έγινε χρήση τόσο ποιοτικών όσο και ποσοτικών μεθόδων ανάλυσης των δεδομένων. Συγκεκριμένα τα ευρήματα παρουσιάστηκαν μέσω περιγραφικής στατιστικής, συμπληρώνοντας ουσιαστικά την επιλογή της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου, ως βασική μέθοδο στην διεξαγωγή της παρούσας έρευνας (Macnamara, 2005).

4. Αποτελέσματα

Ε.Ε 1^ο: Σε τι ποσοστά εμφανίζουν οι κινηματογραφικοί ήρωες με ΔΑΦ, τα κριτήρια του DSM-V σε κάθε ταινία που μελετήθηκε;

Στο δείγμα των ταινιών, εντοπίστηκαν δεκαπέντε χαρακτήρες με ΔΑΦ, από τους οποίους οι δεκατέσσερις πληρούσαν τα κριτήρια που θέτουν την διάγνωση της διαταραχής. Ειδικότερα η πλειονότητα των χαρακτήρων, πληρούν τουλάχιστον τρία από τα κριτήρια στον τομέα της κοινωνικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, και τουλάχιστον δύο στο τομέα των περιορισμένων επαναλαμβανόμενων μοτίβων συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων ή δραστηριοτήτων. Από την ανάλυση των δεδομένων διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των κινηματογραφικών χαρακτήρων με ΔΑΦ, που μελετήθηκαν στο δείγμα, αντιπροσωπεύονται ρεαλιστικά καθώς οι δεκατέσσερις από τους δεκαπέντε χαρακτήρες, πληρούν τα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-V. Στο 93% του δείγματος εκφράζονται δυσκολίες και ελλείμματα και στις τρεις κατηγορίες της κοινωνικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης και σε τουλάχιστον δύο, στον τομέα των επαναλαμβανόμενων προτύπων συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων.

Ε.Ε 2^ο: Σε τι ποσοστά εμφανίζουν οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ, τα κριτήρια του DSM-V στο συνολικό δείγμα ταινιών που μελετήθηκε;

Στο δείγμα των δεκαπέντε κινηματογραφικών χαρακτήρων με ΔΑΦ, παρατηρήθηκε ότι στο σύνολο τους παρουσιάζουν τα κριτήρια του DSM-V, τα οποία προβλήθηκαν στην πλειοψηφία τους ευρέως, περιλαμβάνοντας μια σειρά από ποικίλα συμπτώματα. Σε ποσοστό 67% του συνόλου των χαρακτήρων του δείγματος, παρουσιάζουν επτά ή περισσότερα από τα χαρακτηριστικά, στην συνολική κλίμακα συμπτωμάτων.

Ε.Ε 3^ο: Ποια από τα κριτήρια του DSM-V εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα στο σύνολο των κινηματογραφικών χαρακτήρων με ΔΑΦ;

Τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας σχετικά με την απεικόνιση των χαρακτήρων με ΔΑΦ στο σύγχρονο κινηματογράφο, καταδεικνύουν πως το κυρίαρχο

προφίλ ατόμων με ΔΑΦ, παρουσιάζεται να τονίζει συχνότερα την εμφάνιση ελλειμμάτων στη μη λεκτική επικοινωνία, την κοινωνικό-συναισθηματική αμοιβαιότητα και την ανάπτυξη/διατήρηση σχέσεων. Ακόμα, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50% οι χαρακτήρες του δείγματος, εμφανίζουν εμμονές στην ομοιότητα, την λεκτική ή /και μη λεκτική συμπεριφορά, ρουτίνες και ακαμψία, υπέρ- ή υπό-αντιδραστικότητα σε αισθητηριακά ερεθίσματα, στερεότυπες ή επαναλαμβανόμενες κινήσεις/ χρήση αντικειμένων/ ομιλίας, μειωμένη ικανότητα έναρξης ή διατήρησης συνομιλιών και ιδιαίτερα περιορισμένα/ υψηλής έντασης ενδιαφέροντα.

Στην συνέχεια, αναφέρονται τα κριτήρια του DSM-V που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα ($\geq 50\%$) στο σύνολο των κινηματογραφικών χαρακτήρων με ΔΑΦ.

Πίνακας 3.1 Τα κριτήρια του DSM-V με την μεγαλύτερη συχνότητα

Χαρακτηριστικά	Συχνότητα εμφάνισης στους χαρακτήρες	Ποσοστό
Ελλείμματα στη μη λεκτική επικοινωνία (συμπεριλαμβανομένης της έκφρασης του προσώπου)	15/15	100%
Ελλείμματα στην ανάπτυξη/διατήρηση σχέσεων με συνομηλίκους	14/15	93,3%
Ελλείμματα κοινωνικό-συναισθηματικής αμοιβαιότητας	15/15	100%
Μειωμένη ικανότητα έναρξης ή διατήρησης συνομιλιών	8/15	53,3%
Στερεότυπες ή επαναλαμβανόμενες κινήσεις, χρήση αντικειμένων, ομιλία (κινητικά στερεότυπα, παιχνίδια σε σειρά, αναποδογυρίζει αντικείμενα, ηχολαλία, ιδιότυπες εκφράσεις)	12/15	80%
Επιμονή στην ομοιότητα, λεκτική/μη λεκτική συμπεριφορά, ρουτίνες ακαμψία.	13/15	86,6%
Ιδιαίτερα περιορισμένα, υψηλής έντασης ενδιαφέροντα	8/15	53,3%
Υπέρ- ή υπό-αντιδραστικότητα ή ασυνήθιστα αισθητηριακά ενδιαφέροντα	13/15	86,6%

Ε.Ε 4º: Ποιοι είναι οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ, σε σχέση με τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά;

Οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ είναι στη πλειοψηφία του άνδρες, με αναλογία μεταξύ των φύλων 3:1. Οι αναπαραστάσεις αφορούν κυρίως ενήλικες, με μικρές αναδρομές στην παιδική τους ηλικία, και όλοι ανεξαιρέτως είναι λευκοί. Επίσης οι περισσότεροι διαγνώστηκαν κατά την παιδική τους ηλικία, ενώ δύο από αυτούς δεν έχουν λάβει διάγνωση.

Επιπροσθέτως, παραπάνω από τους μισούς χαρακτήρες του δείγματος υπάγονται στο επίπεδο 1, που είναι η πιο ήπια ή η πιο «υψηλής λειτουργικότητας» μορφή αυτισμού, ενώ το 73% αυτών είναι λεκτικοί, με κάποιες δυσκολίες στην έναρξη και τη διατήρηση των συνομιλιών ενώ εμφανίζουν και πραγματολογικά γλωσσικά ελλείμματα.

Ε.Ε 5º: Εμφανίζουν οι κινηματογραφικοί ήρωες χαρακτηριστικά του συνδρόμου Savant/ συνδρόμου του σοφού;

Το σύνδρομο savant εμφανίζεται σε έξι από τους δεκαπέντε χαρακτήρες που μελετήθηκαν. Το ποσοστό αυτό φτάνει στο 38% και δεν συμφωνεί με την επιστημονική έρευνα, που υποστηρίζει ότι το σύνδρομο savant εκτιμάται μεταξύ 10% και 30% του πληθυσμού με αυτισμό (Ben-Itzhak et.al., 2013, Howlin et.al., 2009 αναφορά Daniel & Menashe, 2020).

Ε.Ε6º : Σε ποια από τα στερεότυπα που ακολουθούν τη ΔΑΦ εκτίθενται οι θεατές των ταινιών που μελετήθηκαν;

Από τις καταγραφές της παρούσας έρευνας καταλήγουμε ότι στο δείγμα που μελετήθηκε, οι περισσότεροι κινηματογραφικοί χαρακτήρες με ΔΑΦ, προβάλλουν τα στερεότυπα που ακολουθούν τη διαταραχή. Όσον αφορά τα στερεότυπα που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων με ΔΑΦ, η μελέτη έδειξε ότι στη πλειοψηφία τους είναι άνδρες, απεικονίζονται ως νεαροί ενήλικες και στο σύνολο τους είναι λευκοί.

5. Συζήτηση

Στο δείγμα των ταινιών, εντοπίστηκαν δεκαπέντε χαρακτήρες με ΔΑΦ, από τους οποίους οι δεκατέσσερις πληρούσαν τα κριτήρια που θέτουν την διάγνωση της διαταραχής. Ειδικότερα η πλειονότητα των χαρακτήρων, πληρούν τουλάχιστον τρία από τα κριτήρια στον τομέα της κοινωνικής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, και τουλάχιστον δύο στο τομέα των περιορισμένων επαναλαμβανόμενων μοτίβων συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων ή δραστηριοτήτων. Ίδια συμπεράσματα εξήγαγε και η έρευνα των Nordahl-Hansen et al., (2018a), που κατέληξαν ότι οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες έδειξαν πολύ υψηλή αντιστοιχία με τα διαγνωστικά χαρακτηριστικά του DSM-V, με πολλούς από αυτούς να βαθμολογούνται στο μέγιστο δυνατό, στη συνολική κλίμακα συμπτωμάτων.

Τα παραπάνω αποτελέσματα έρχονται σε σύγκρουση με προγενέστερες έρευνες, τα αποτελέσματα των οποίων υποστηρίζουν ότι οι αναπαραστάσεις της ΔΑΦ στον κινηματογράφο δεν είναι ρεαλιστικές και ακριβείς (Draaisma, (2009) ; Murray, 2008).

Ένας από τους κινηματογραφικούς χαρακτήρες δεν πληροί τα κριτήρια που θέτουν την διάγνωση για ΔΑΦ, παρόλο που στη ροή της ταινίας γίνεται λόγος για άτομο με αυτισμό. Συγκεκριμένα, ο χαρακτήρας εμφανίζει ορισμένα επικοινωνιακά ελλείμματα, αλλά στο μεγαλύτερο μέρος της προβάλλεται περισσότερο η υψηλή ευφυΐα, τα ιδιαίτερα ταλέντα του. Συνολικά, είναι μια αναπαράσταση που δεν καταφέρνει να βρει την ισορροπία μεταξύ ψυχαγωγίας και κλινικής πραγματικότητας. Στην έρευνα της η Maich (2014), διαπίστωσε ότι οι ταινίες τείνουν να προβάλλουν τα άτομα με ΔΑΦ ως ήρωες, κατακτώντας φαινομενικά ακατόρθωτες πιθανότητες. Το συμπέρασμα αυτό, είναι σε πλήρη ταύτιση με τον χαρακτήρα του Cristian στην ταινία *The Accountant*, η παραγωγή της οποίας συχνά έσφαλε, σε μια υπέρ-προσπάθεια εντυπωσιασμού, διαιωνίζοντας ταυτόχρονα το στερεότυπο ότι το μόνο πράγμα που λυτρώνει στον αυτισμό είναι ο «σαβαντισμός». Τα αποτελέσματα λοιπόν για τους δύο αυτούς χαρακτήρες, δεν συμφωνούν με αυτά της Garner, (2015) η οποία κατέληξε ότι τα άτομα με ΔΑΦ στις ταινίες παρουσιάζουν «πολύ υψηλά επίπεδα» έως «ακραία επίπεδα» συμπτωμάτων.

Επίσης παρατηρήθηκε ότι στο σύνολο τους, οι χαρακτήρες παρουσιάζουν τα κριτήρια του DSM-V, τα οποία προβλήθηκαν στην πλειοψηφία τους ευρέως, περιλαμβάνοντας μια σειρά από ποικίλα και διαφορετικά συμπτώματα για κάθε χαρακτήρα. Το πόρισμα αυτό, συμφωνεί με την βιβλιογραφία που υποστηρίζει ότι τα άτομα με ΔΑΦ αν και συχνά μοιράζονται κοινά συμπτώματα, κάθε άτομο είναι διαφορετικό, όπως είναι και οι δυσκολίες του (Weitlauf et al., 2014). Στην πλειοψηφία τους, δεν είχαν αναπτύξει σημαντικές σχέσεις, ήταν απομονωμένοι και αποφεύγουν την κοινωνική συναναστροφή. Ομοίως, η βιβλιογραφία αναφέρει ότι στις αναπαραστάσεις του ατόμου με ΔΑΦ, κυριαρχεί η τάση του για κοινωνική απόσυρση, η αποφυγή της διαπροσωπικής και κοινωνικής αλληλεπίδρασης (Νακοπούλου, 2019 ; Holton, 2013).

Σε επτά από τις ταινίες γίνεται αναφορά στην ερωτική ζωή των ατόμων με ΔΑΦ. Οι χαρακτήρες δυσκολεύονται να αναπτύξουν ερωτικές σχέσεις, αν και στο σύνολο τους τις επιζητούσαν έντονα, λόγω των ελλειμμάτων που παρουσιάζουν σε κοινωνικές δεξιότητες. Κατά τις ερωτικές σκηνές παρουσίαζαν αμηχανία, κακή στάση σώματος και σε όλες τις περιπτώσεις δεν μπορούσαν να αποκωδικοποιήσουν τα μη λεκτικά αλλά και τα λεκτικά σήματα των συντρόφων τους. Ο Mostowfi (2018) ολοκληρώνοντας την ερευνά του, συμπέρανε ότι ένα από τα μεγάλα κενά στην εκπροσώπηση των ατόμων με ΔΑΦ, είναι η ασάφεια που περιβάλλει την αυτιστική σεξουαλικότητα και την δημιουργία ρομαντικών σχέσεων.

Όλοι οι λεκτικοί χαρακτήρες που μελετήθηκαν, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο λόγο που αφορούν τη μειωμένη ικανότητα έναρξης ή διατήρησης συνομιλιών, πραγματολογικά γλωσσικά ελλείμματα αλλά και λεκτικές ρουτίνες ή/ και στερεοτυπίες. Ακόμα, συχνά φαίνονταν αγενής ή/και απόμακροι λόγω των δυσκολιών στον χειρισμό της γλώσσας, γεγονός που επιδρά αρνητικά στην κοινωνική αλληλεπίδραση. Το συμπέρασμα αυτό, συμφωνεί με τους Mody & Belliveau, (2013) που καταλήγουν ότι η βασική δυσκολία, στα άτομα με ΔΑΦ, είναι η περιορισμένη χρήση της γλώσσας στο κοινωνικό πλαίσιο, υποδεικνύοντας μια ισχυρή σύνδεση μεταξύ της γλώσσας και των κοινωνικών δεξιοτήτων στον αυτισμό.

Στο δείγμα μας παρατηρήθηκε ότι, στο σύνολο τους οι χαρακτήρες με σοβαρό αυτισμό παρουσιάζουν περισσότερες στερεοτυπίες τόσο σε αριθμό όσο και σε ένταση. Τα αποτελέσματα αυτά, συγκλίνουν με αυτά των Grossi et al. (2021), οι οποίοι κατέληξαν ότι τα άτομα με μικρότερο αριθμό στερεοτύπων εμφάνισαν

υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας, σε σύγκριση με άτομα με μεγαλύτερο αριθμό στερεοτύπων.

Ακόμα, μια μεγάλη πλειοψηφία των χαρακτήρων εμφάνισαν δυσκολίες στην ενσωμάτωση και επεξεργασία αισθητηριακών ερεθισμάτων. Οι περισσότερες αναφορές είχαν να κάνουν με δυσκολία στην ακουστική και οπτική επεξεργασία. Το μεγάλο αυτό ποσοστό που εντοπίστηκε, φαίνεται να συμφωνεί με τις επιδημιολογικές μελέτες που υποστηρίζουν ότι περίπου το 80% -90% των ατόμων με αυτισμό αντιμετωπίζει προκλήσεις με την αισθητηριακή επεξεργασία (Galiana-Simal et al., 2020 ; Attwood, 2014).

Τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας σχετικά με την απεικόνιση των χαρακτήρων με ΔΑΦ στο σύγχρονο κινηματογράφο, καταδεικνύουν πως το κυρίαρχο προφίλ ατόμων με ΔΑΦ, παρουσιάζεται να τονίζει συχνότερα την εμφάνιση ελλειμμάτων στη μη λεκτική επικοινωνία, την κοινωνικό-συναισθηματική αμοιβαιότητα και την ανάπτυξη/διατήρηση σχέσεων. Ακόμα, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 50% οι χαρακτήρες του δείγματος, εμφανίζουν εμμονές στην ομοιότητα, την λεκτική ή /και μη λεκτική συμπεριφορά, ρουτίνες και ακαμψία, υπέρ- ή υπό-αντιδραστικότητα σε αισθητηριακά ερεθίσματα, στερεότυπες ή επαναλαμβανόμενες κινήσεις/ χρήση αντικειμένων/ ομιλίας, μειωμένη ικανότητα έναρξης ή διατήρησης συνομιλιών και ιδιαίτερα περιορισμένα/ υψηλής έντασης ενδιαφέροντα.

Είναι φανερό ότι οι ταινίες επικεντρώθηκαν κυρίως στα χαρακτηριστικά του DSM-V για να αναπαραστήσουν τους κινηματογραφικούς χαρακτήρες με ΔΑΦ. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνει, και με αυτό τον τρόπο, τα αποτελέσματα της έρευνας των Nordahl-Hansen et al., (2018a) πως οι χαρακτήρες δείχνουν συνήθως πολύ υψηλή αντιστοιχία με τα διαγνωστικά χαρακτηριστικά του DSM-V.

Άλλη μια διαπίστωση είναι ότι, ορισμένοι χαρακτήρες εμφάνισαν μια συνεχή-εμμονική έκφραση κάποιου χαρακτηριστικού ή ακόμα και απουσία μιας αναμενόμενης αντίδρασης σε ορισμένες σκηνές. Οι απεικονίσεις αυτές θα μπορούσαν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι οι αναπαραστάσεις δεν είναι πάντα ρεαλιστικές στο σύνολο του δείγματος ή ακόμα και στην διάρκεια κάθε ταινίας. Αυτά τα αποτελέσματα συμφωνούν με την μελέτη της Young, (2012) που προτείνει ότι κάποια στοιχεία στις ταινίες προβάλλονται με σκοπό την ικανοποίηση του κοινού ή τη συνέχεια της πλοκής. Άλλοι (Garner et al., 2015; Murray, 2006). Ωστόσο, καμία ταινία ή τηλεοπτική σειρά δεν είναι δυνατό να συλλάβει απόλυτα την ποικιλομορφία που παρουσιάζουν τα αυτιστικά άτομα. Για αυτό το λόγο, εικάζεται ότι για να έχουν πραγματική αξία οι κινηματογραφικές αναπαραστάσεις της ΔΑΦ, θα πρέπει να συμπεριληφθεί ένας μεγαλύτερος και περισσότερο ποικίλος αριθμός αυτιστικών χαρακτήρων στις κινηματογραφικές παραγωγές.

Οι περισσότεροι κινηματογραφικοί χαρακτήρες του δείγματος, ανήκουν στο ανδρικό φύλο. Τα αποτελέσματα ταυτίζονται με αυτά της Λίσγου (2018) και Young (2012) που υποστηρίζουν ότι στις κινηματογραφικές αναπαραστάσεις της ΔΑΦ, κυριαρχούν οι άνδρες. Επίσης η πλειονότητα των χαρακτήρων, είναι νεαροί ενήλικες, διαπίστωση που υποστήριξαν και οι μελέτες της Prochnow (2014) και Πασσαλή (2017). Σε διαφορετικά συμπεράσματα κατέληξε η Λίσγου (2018), που αναφέρει ότι οι περισσότεροι χαρακτήρες αναπαριστούν παιδιά. Όσον αφορά τη φυλή που ανήκουν οι χαρακτήρες, τα αποτελέσματα της εργασίας ταυτίζονται με αυτά της Singer (2017) και Young (2012), καθώς το σύνολο των ατόμων ήταν λευκοί. Επίσης, συμφωνούν με τη μελέτη των Dean & Nordahl-Hansen (2021) που κατέληξε ότι οι

περισσότεροι χαρακτήρες είναι λευκοί/καυκάσιοι, γεγονός που μπορεί να διαιωνίσει το στερεότυπο ότι η ΔΑΦ εμφανίζεται κυρίως σε αυτές τις κοινότητες.

Το σύνδρομο savant εμφανίζεται σε ποσοστό 38%. Η υπερβολή στη παρουσία του συνδρόμου, έχει καταγραφεί και σε άλλες, αντίστοιχες μελέτες, όπως αυτή των Young (2012), Holton (2013), Maich (2014), Singer (2017) και Dean & Nordahl-Hansen (2021). Τα χαρακτηριστικά του συνδρόμου που παρατηρούνται στους κινηματογραφικούς χαρακτήρες του δείγματος, αφορά σε μεγάλο ποσοστό η απομνημόνευση ενώ ακολουθούν οι στιγμιαίοι υπολογισμοί, το ιδιαίτερο ταλέντο στα μαθηματικά αλλά και οι χωρικές δεξιότητες. Επιπροσθέτως, διαπιστώθηκε ότι οι δεξιότητες σοφών εμφανίστηκαν σε χαρακτήρες του δείγματος, οι οποίοι στο σύνολο τους ήταν αυτιστικά άτομα με υψηλή λειτουργικότητα. Άρα τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα άτομα με ΔΑΦ, που έχουν υψηλή λειτουργικότητα, παρουσιάζουν επίσης και δεξιότητες σοφών. Το πόρισμα αυτό δεν συμφωνεί με τη πραγματικότητα, καθώς δεν παρουσιάζουν όλα άτομα υψηλής λειτουργικότητας δεξιότητες σοφών, και επιπλέον η βιβλιογραφία αναφέρει ότι το ποσοστό των ατόμων με ΔΑΦ που έχουν εξαιρετικές ικανότητες, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, εκτιμάται σε μικρότερα ποσοστά (Ben-Itzhak et.al., 2013, Howlin et.al., 2009 αναφορά Daniel & Menashe, 2020).

Κάνοντας μια αναδρομή σε όλες τις κινηματογραφικές παραγωγές του δείγματος, φαίνεται πως η ταινία που αναπαριστά με μεγάλη αξιοπιστία τα αυτιστικά άτομα είναι η *Keep the change* (2017). Η ταινία αναφέρεται στην ρομαντική σχέση που αναπτύσσουν ο David και η Sarah, δύο αυτιστικοί νέοι που η γνωριμία τους ξεκινάει σε ένα πρόγραμμα υποστήριξης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι αποτελεί και την μοναδική ταινία του δείγματος, στην οποία πρωταγωνιστούν ηθοποιοί που έχουν διαγνωστεί με ΔΑΦ.

Εν κατακλείδι, η χρήση απεικονίσεων του αυτισμού για εκπαιδευτικούς λόγους να είναι ένα σοβαρό εργαλείο στα χέρια εκπαιδευτικών με γνώση και κλινική εμπειρία με αυτιστικά άτομα, βοηθώντας τους μαθητές να αποσυνδέσουν την μυθοπλασία από την πραγματικότητα. Λόγω της ετερογένειας που βρίσκεται εντός της διαταραχής, η θέαση μιας ταινίας με αυτιστικό χαρακτήρα δεν μπορεί να ανταποκριθεί στον πλούτο της αυτιστικής ποικιλίας. Ωστόσο, η προβολή ενός συνδυασμού ταινιών και τηλεοπτικών σειρών έχει τη δυνατότητα να αντικατοπτρίζει μέρος της πολυπλοκότητας της κατάστασης, ειδικά εάν συμπληρωθεί με καθοδήγηση και επεξήγηση από ειδικούς επαγγελματίες που ασχολούνται με την ΔΑΦ (Conn και Bhugra 2012, Gramaglia et al.2013; Nordahl-Hansen et al. 2017 αναφορά Nordahl-Hansen et al., 2018b).

Όπως αναφέρουν και οι Nordahl- Hansen et al., (2018b) οι ταινίες και οι τηλεοπτικές σειρές μπορεί να αποτελέσουν εργαλείο για εκπαιδευτικούς σκοπούς σε μαθήματα που απευθύνονται σε φοιτητές ειδικής αγωγής, ιατρικής, ψυχολογίας και συναφών κλάδων.

Τελικές Παρατηρήσεις

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει τον τρόπο που αναπαρίστανται οι χαρακτήρες με ΔΑΦ, σε σχέση με τα διαγνωστικά κριτήρια του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών, στην Πέμπτη Έκδοση του (DSM-V). Αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο δείγμα ταινιών, μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου και είναι πιθανό, μια διαφορετική επιλογή δείγματος να αποφέρει άλλα

αποτελέσματα. Το δείγμα αποτελείται από δεκατρείς ταινίες που στην πλειονότητα τους έχουν παιδαγωγική αξία. Σχεδόν όλοι οι κινηματογραφικοί χαρακτήρες, πληρούν στενά τα διαγνωστικά κριτήρια για τη διαταραχή αυτιστικού φάσματος. Οι κινηματογραφικές αναπαραστάσεις λοιπόν, μπορεί να αποτελέσουν ένα όχημα μέσω του οποίου θα μεταδοθεί χρήσιμη και πολύτιμη γνώση στο ευρύ κοινό, γεφυρώνοντας τα χάσματα και συμβάλλοντας ως ένα βαθμό στην κατανόηση και συμπερίληψη των αυτιστικών ατόμων.

Δήλωση συμφερόντων

Κανένας από τους συγγραφείς δεν δηλώνει σύγκρουση συμφερόντων.

Ηθική έγκριση

Δεν ζητήθηκε ηθική έγκριση καθώς τα δεδομένα περιλάμβαναν μόνο φανταστικούς χαρακτήρες.

Βιβλιογραφία

- American Psychiatric Association (Ed.). (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (5th ed). American Psychiatric Association.
- Attwood, T. (2014). *Been There. Done That. Try This!: An Aspie's Guide to Life on Earth* (C. R. Evans & A. Lesko, Eds.; 1st edition). Jessica Kingsley Publishers.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *Nursing Plus Open*, 2, 8–14. <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Daniel, E., & Menashe, I. (2020). Exploring the familial role of social responsiveness differences between savant and non-savant children with autism. *Scientific Reports*, 10(1), 2255. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-59209-7>
- Dean, M., & Nordahl-Hansen, A. (2020, March 3). *Film and Television Representations of ASD: It's Not Just about Hollywood*. International Meeting for Autism Research. https://www.researchgate.net/publication/341882305_Film_and_Television_Representations_of_ASD_It's_Not_Just_about_Hollywood
- Draaisma, D. (2009). Stereotypes of autism. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364(1522), 1475–1480. <https://doi.org/10.1098/rstb.2008.0324>
- Ejaz, K. (2019). By any other name: Portrayals of autism across international film remakes. *Disability & Society*, 35(5), 783–810. <https://doi.org/10.1080/09687599.2019.1647146>
- Galiana-Simal, A., Vela-Romero, M., Romero-Vela, V. M., Oliver-Tercero, N., García-Olmo, V., Benito-Castellanos, P. J., Muñoz-Martinez, V., & Beato-Fernandez, L. (2020). Sensory processing disorder: Key points of a frequent alteration in neurodevelopmental disorders. *Cogent Medicine*, 7(1), 1736829. <https://doi.org/10.1080/2331205X.2020.1736829>
- Garner, A. (2014). *What's showing: Film industry portrayals of autism spectrum conditions and their influences on preservice teachers in Australia* [Doctor of Philosophy Thesis, University of Wollongong]. <https://ro.uow.edu.au/theses/4282>
- Grinker, R. R., & Cho, K. (2013). Border Children: Interpreting Autism Spectrum Disorder in South Korea. *Ethos*, 41(1), 46–74. <https://doi.org/10.1111/etho.12002>
- Grossi, E., Caminada, E., Goffredo, M., Vescovo, B., Castrignano, T., Piscitelli, D., Valagussa, G., Franceschini, M., & Vanzulli, F. (2021). Patterns of Restricted and Repetitive Behaviors in

- Autism Spectrum Disorders: A Cross-Sectional Video Recording Study. Preliminary Report. *Brain Sciences*, 11(6), 678. <https://doi.org/10.3390/brainsci11060678>
- Holton, A. E. (2013). What's Wrong With Max? Parenthood and the Portrayal of Autism Spectrum Disorders. *Journal of Communication Inquiry*, 37(1), 45–63. <https://doi.org/10.1177/0196859912472507>
- Hughes, J. E. A., Ward, J., Gruffydd, E., Baron-Cohen, S., Smith, P., Allison, C., & Simner, J. (2018). Savant syndrome has a distinct psychological profile in autism. *Molecular Autism*, 9(1), 53. <https://doi.org/10.1186/s13229-018-0237-1>
- Karakartal, D. (2021). Social Effects of Film and Television. *The Online Journal of New Horizons in Education*, 11(3), 6. <https://www.tojned.net/journals/tojned/articles/v11i03/v11i03-03.pdf>
- Kubrak, T. (2019). *The Impact of the Cinema on Young People (on the Example of the Changes of the Representation of the Elderly)*. <https://doi.org/10.20944/preprints201910.0290.v1>
- Maich, K. (2014). Autism Spectrum Disorders in Popular Media: Storied Reflections of Societal Views. *Brock Education Journal*, 23(2), Article 2. <https://doi.org/10.26522/brocked.v23i2.311>
- Murray, S. (2008). *Representing Autism: Culture, Narrative, Fascination*. Oxford University Press.
- Neuendorf, K. (2017). *The content analysis guidebook* (Second ed.). SAGE Publications, Inc <https://dx.doi.org/10.4135/9781071802878>
- Nordahl-Hansen, A., & Oien, R. (2018). Movie and TV Depictions of Autism Spectrum Disorder. In F. R. Volkmar (Ed.), *Encyclopedia of Autism Spectrum Disorders* (pp. 1–5). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-6435-8_102247-1
- Nordahl-Hansen, A., Tøndevold, M., & Fletcher-Watson, S. (2018a). Mental health on screen: A DSM-5 dissection of portrayals of autism spectrum disorders in film and TV. *Psychiatry Research*, 262, 351–353. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.08.050>
- Nordahl-Hansen, A., Øien, R. A., & Fletcher-Watson, S. (2018b). Pros and Cons of Character Portrayals of Autism on TV and Film. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 48(2), 635–636. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3390-z>
- Macnamara, J. (2005). Media Content Analysis: Its Uses, Benefits and Best Practice Methodology. *Asia-Pacific Public Relations Journal*, 6(1), 1–34. <https://opus.lib.uts.edu.au/bitstream/10453/10102/1/2007002122.pdf>
- Miller, L. K. (1999). The Savant Syndrome: Intellectual impairment and exceptional skill. *Psychological Bulletin*, 125(1), 31–46. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.1.31>
- Mody, M., & Belliveau, J. W. (2013). Speech and Language Impairments in Autism: Insights from Behavior and Neuroimaging. *North American Journal of Medicine & Science*, 5(3), 157–161. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3862077/>
- Mostowfi, A. (2018). *Autism spectrum disorders: A close-reading of four independent films* [Thesis, Bilkent University]. <http://repository.bilkent.edu.tr/handle/11693/48243>
- Prochnow, A. (2014). An analysis of autism through media representation. *ETC: A Review of General Semantics*, 71(2), 133–150. <https://go.gale.com/ps/i.do?p=AONE&sw=w&issn=0014164X&v=2.1&it=r&id=GALE%7CA388969267&sid=googleScholar&linkaccess=abs>
- Rohr, S. (2019). The Aesthetics of Madness. *REAL*, 35(35), 117–132. <https://elibrary.narr.digital/article/99.125005/real2019350117>
- Roller, M. R. (2019). A Quality Approach to Qualitative Content Analysis: Similarities and Differences Compared to Other Qualitative Methods. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, Vol 20, No 3 (2019): Qualitative Content Analysis I. <https://doi.org/10.17169/FQS-20.3.3385>
- Singer, A. (2017, November 7). Portrayals of autism on television don't showcase full spectrum. *Spectrum Autism Research News*. <https://www.spectrumnews.org/opinion/viewpoint/portrayals-autism-television-dont-showcase-full-spectrum/>

- Tan, E. S. (2018). A psychology of the film. Palgrave Communications, 4(1), 1–20. <https://doi.org/10.1057/s41599-018-0111-y>
- Treffert, D. A. (2014). Savant Syndrome: Realities, Myths and Misconceptions. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 44(3), 564–571. <https://doi.org/10.1007/s10803-013-1906-8>
- Weitlauf, A. S., Gotham, K. O., Vehorn, A. C., & Warren, Z. E. (2014). Brief Report: DSM-5 “Levels of Support:” A Comment on Discrepant Conceptualizations of Severity in ASD. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 44(2), 471–476. <https://doi.org/10.1007/s10803-013-1882-z>
- Wiggins, L. D., Rice, C. E., Barger, B., Soke, G. N., Lee, L.-C., Moody, E., Edmondson-Pretzel, R., & Levy, S. E. (2019). DSM-5 criteria for autism spectrum disorder maximizes diagnostic sensitivity and specificity in preschool children. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 54(6), 693–701. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01674-1>
- Young, L. (2012). Awareness with Accuracy: An Analysis of the Representation of Autism in Film and Television. *Research Papers, Paper 256*. https://opensiuc.lib.siu.edu/gs_rp/256
- Ίσαρη, Φ., Πουρκός, Μ. 2015. Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5826>
- Λίσγου, Μ.-Ε. (2018). *Η απεικόνιση της οικογένειας του χαρακτήρα με διαταραχή αυτιστικού φάσματος στον κινηματογράφο* [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου]. <http://hellenicus.lib.aegean.gr/handle/11610/19051>
- Νακοπούλου, Θ. (2019). *Οι ευάλωτες ομάδες στον κινηματογράφο: Μελέτη περίπτωσης κινηματογραφικού έργου για τον αυτισμό* [Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας]. <https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/1200>
- Πασσαλή, Μ. (2017). *Η απεικόνιση χαρακτήρων με διαταραχές αυτιστικού φάσματος στον κινηματογράφο*. [Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία,]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.